

מנחות עג

משה שווערד

1. משך חכמה על ויקרא פרק ב פסוק יד

ואם תקריב מנחת בכורים כו' - לא כתבה התורה והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו וכן במנחת סוטה בפ' נשא, ויעוין בבלי ריש ואלו מנחות, וירושלמי סוטה ריש פ"ג דלמדו מדרשות יעו"ש. ולא כתבה תורה בפירושו, משום דשעורים מאכל בהמה וחסה תורה לכתוב שיתחלק לאהרן ולבניו, שאינו מן הכבוד ליתן להם וחס השי"ת על כבוד בריותיו יותר מכבוד המזבח ודו"ק....

2. שפת אמת על מנחות דף עב/ב

שם בגמ' מנין שאין חולקין מנחות כנגד זבחים. פירש"י שלא יאמר כהן לחבירו כו'. ומסופק אני אי הפי' דאפי' שניהם מתרצין בהכי א"י לחלוק. דקשה ע"ז הלא במתנה ודאי יכול א' ליתן חלקו לחבירו. ונהי דלית בי' קנין לקדש את האשה מה נ"מ בזה גם בחלקו א"י לקדש רק לאכלו וכמו כן יכול להאכיל חבירו. א"כ כשחולק עמו מנחה כנגד זבח להוי כנותן זה מנחתו במתנה לחבירו וחבירו נותן לו במתנה זבחו. ודוחק לומר דגז"כ הוא לאסור כה"ג. ולכן אפשר לפרש דעיקר הלימוד הוא שאין א' יכול לכופ את חבירו לחלק מנחה כנגד זבח. דלולי הפסוק הו"א דיכול א' לכופ את חבירו ע"ז כמו שכופין על מדת סדום כיון דאין בחלק משהו של המנחה כדי אכילה ושותפין כה"ג יכול א' לכופ לחבירו בדינא דגוד או אגוד כיון דאין בו כדי חלוקה. קמ"ל קרא דהלכה כד הוא שיחלקו בכל מנחה בפ"ע. וכעין דמצינו (בפאה פ"ד) א' אומר לבו וצ"ט אומרים לחלק לזה שומעין שאומר כהלכה. וז"ש רש"י שלא יאמר הכהן לחבירו. פי' כשהשני מעכב. אבל אם כל הבית אב מרוצין לחלוק מנחה כנגד מנחה או זבח אפשר דרשאין וצ"ע בזה לדינא:

[הגהה - במשנה ספ"ג דבכורים א' חולקין בקדשי המקדש. וכ' הר"ש בת"ב ב' דהא דאמר' הכא דאין חולקין היינו לענין שיהא שלו לקדש בו את האשה ומהכא מייתי לה בפ"ב דקידושין. וכ"מ בתוס' בשבת (קמ"ט ע"ב). אכן דבריהם תמוהים מהא דא"י בב"ק (ק"י ע"ב) דאין חולקין גזל הגר כנגד גזל הגר משום דאשם קריא רחמנא. והרי בגזל הגר יכול לקדש בו את האשה. א"כ ע"כ צ"ל דפי' אין חולקין כפשוטו שאין רשאין לחלוק זה נגד זה. וכמ"ש הר"ש שם בת"ב אחר. וכ"מ בתוס' בקידושין (נ"ג). ולפ"ז שפיר יש להקשות כנ"ל דלהוי כנותן זה לזה במתנה. אולם מצינו כה"ג בריש פ"א דמעשר שני. וע"ש בירושלמי ובתוספתא דבדרך חליפין אסור ובמתנה שרי. א"כ גם כאן י"ל כן. ע"כ הגהה:]

• ספר איזהו מקומן

והנה יסוד ספק זה הוא: האם איסור חלוקה בקדשים הוא משום דהוי ממון גבוה ואין להם בעלות לחלוק, או מטעם בזיון קדשים - עי' בהערה א' לכנסת הראשונים דתלה זאת בפלוגתת ראשונים. וראה עוד בדברינו לקמן ריש עג.

3. רמב"ם יד החזקה - הלכות מעשה הקרבנות פרק י

(טז) וכן אין חולקין עוף כנגד עוף ולא חטאת כנגד חטאת ולא חזה ושוק כנגד חזה ושוק אלא כל חלק וחלק חולקין אותו ביניהן בשוה:

4. תוספות בבא קמא דף יב/ב

ומחיים מי אמר - ... וי"ל דה"מ לענין נדרים ונדבות משום אכילת בעלים והוי לכם ולא לגבוה אבל פשיטא דחלק בעלים אפי' לאחר שחיטה הוי ממון בעלים לקדש בו אשה ולכל דבר וכן משמע דהמקדש בחלקו כהנים איירי דלשון המקדש בחלקו לא שייך אלא בחלק כהנים דבעלים לא שייך בהן לשון חלק דעיקר הקרבן שלהן וקראי נמי דמייתי בפ' האיש מקדש (קדושין דף נב:) אמתני' דהמקדש בחלקו וזה יהיה לך מקדש הקדשים מן האש לא כתיב אלא בכהנים והא דקאמר התם לימא מנתי' דלא בחלקו דמשמע לאחר שחיטה לא הוי לפי המסקנא דהכא אלא לפי מה דסלקא דעתיה מעיקרא דלפי המסקנא במתנות כהונה אפי' מחיים הוי ממון גבוה:

5. קרן אורה על מסכת מנחות דף עג/א

ומה שביאר הרמב"ם ז"ל חלוקת קדשים בחזה ושוק משום דקרא איירי בחלוקת כהנים אבל הוא הדין דבעלים בבשר אין חולקין זה כנגד זה דהא קדשים קלים נמי לאו ממונן הוא כדתנן בקידושין (נ"ב ע"ב) דבעלים ג"כ אין מקדשין בחלקן וע"כ ילפינן מהא דאין חולקין קדשים קלים ג"כ דמקרא דילפינן התם זה יהי' לך מן האש כאש לאכילה לחוד בכהנים הוא דכתיב אבל בעלים מנ"ל דלאו ממונו הוא וע"כ מהאי קרא ...

• ספר איזהו מקומן

ועי' קר"א בסוגיין שדן בזה, ויסוד הספק בזה כמש"כ לעיל: האם איסור החלוקה הוא משום שאין להם בעלות לחלוק או משום בזיון קדשים - עי' הערה א' לכנסת הראשונים שתלה זאת בפלוגתת ראשונים, ובתירוצי התוס' בסוגיין ד"ה איש.

6. תוספות מסכת מנחות דף עג עמוד א

והא אפיקתיה לכדר' יוסי ברבי יהודה - וא"ת והא מסקינן כולה הך סוגיא לר' שמעון ואיהו פליג עליה בסוף כל המנחות באות מצה (לעיל סג:) ועוד דמוקינן להך ברייתא בקידושין (דף נג.) כרבי יהודה ואיהו נמי פליג עליה וי"ל דדייק הכא אם איתא דרבי יוסי ברבי יהודה אית ליה הך ברייתא היכי דריש.

7. ספר עולת שלמה

שם והאי להתיר קאמיה וכו' משמע דמנחת נדבה באה לכפרה ולא ידענא על מה מכפרת דלא מליין אלא בעולה שמכפרת אטעה ול"ת שיתק לטעה ביומא (דף לו). ואף שלמים לא מכפרי כמש"כ האהרי"ט אלגזי ס' בטורח בפ"ק (אות ו) גד"ס והנה גרסין וכו' ועיין במש"כ בזמנים (דף ו) בתוס' פס:

8. ספר איזהו מקומן

ס"ד אמינא ואכלו אותם אשר כופר בהם אמר רחמנא:

האם יש כפרה בעולה ושלמים:

הנה משמע כאן דמנחת נדבה שנכללת ב'כל מנחתם' באה לכפרה, ותמה העול"ש על מה מכפרת, דלא מצינו אלא בעולה שמכפרת על עשה, ואף שלמים לא מצינו דמכפריים. והנה בהא דשלמים האם מכפרין - בתוס' ערכין כא: (ד"ס מאי) משמע דיש בהן כפרה פורתא, ועי' בזה בדבר אברהם (מ"א טו. ג.), וכן בעול"ש בזבחים ו. שדייק מרש"י בתענית דגם ס"ל שיש בהן כפרה.

9. ספר חידושי בתרא

תתתיט) עג. מנחת העומר ומנחת קנאות ס"ד א ואכלו אותם אשר כופר בהם אמר רחמנא והאי להתיר קא אתיא. יש דמקשים דגם במנחת נדבה ליכא כפרה, וכן משמע מהרמב"ם פ"י דמעשה הקרבנות ה"ב דכתב דהוי רק "מצות עשה" על הכהנים לאכול השיריים (ולא הזכיר דאכילתן כפרה), וכ"כ בסה"מ מצוה פ"ח, ועי' ביבמות מ. דמשמע דיש דין כפרה אפילו במנחות וצ"ב. מתרצים לפי מה שאמרו לעיל סג. מרחשת דאתיא ארחושי הלב כו' ומחבת דאתיא אמחבואי הפה, דבא על הרחורי הלב ועל רכילות הפה ע"ש ברש"י. ויש להוסיף מ"ש ר' יצחק לקמן קד: מה נשתנית מנחה שנאמר בה גפש אמר הקב"ה מי דרכו להביא מנחת עני מעלה אני עליו כאילו הקריב נפשו לפני כו' עשה לי מן חמשה מיני טיגון כדי שאהנה ממך, ופרש"י וז"ל כלומר

שתקובל לפני בהן ע"כ. וכן פרש"י בויקרא ב' ג' סד"ה אזכרתה וז"ל שבו בזכר לטובה ולנחת רוח ע"כ. שמעינן שהמנחה פועלת הרבה כאילו הקריב עצמו ממש ובוה מתקבל אצל הקב"ה לנחת רוח, דומיא דשאר זבחים הבאים לכפרה שבעינן שיהיו זבחים לריח ניחוח כדאיתא במתני' זבחים מו. . ולכן אין קושיא מהרמב"ם, דאף שמשמע שאין כפרה באכילת שיריים, מ"מ עצם הקרבת הקמיצה הוי לכפרה כנ"ל.

10. ספר איזהו מקומן

ב) מליקת העוף היא נבילה שהותרה, או דמליקתה זו שחיטתה?

האחרונים האריכו לדון בגדר מליקה דחטאת העוף: האם לעולם היא נבילה אלא שהותרה לכהנים מגזירת הכתוב, וכן משמעות הגמ' ביבמות לב: דור שאכל מליקה חייב נמי משום נבילה, או דמליקתה זו היא שחיטתה וכדמצינו בעגלה ערופה דעריפתה זו שחיטתה ובשעיר המשתלח דדחייתו מהצוק זו שחיטתו ואין מטמאין טומאת נבילות.

ובאתון דאורייתא (סי' א') האריך בזה בראיות לכאן ולכאן ווגם ממשמעות סוגיין דנבילה היא אלא דרחמנא שרייה, ווגם בזכר יצחק (סי' מ"ו) דן בזה, והמנחת חינוך (מלוה קפ"ה סוף אות י' - נקומץ המנחה) נקט בפשיטות דהוי נבילה אלא דגזיה"כ להתירה באכילה, ובקובץ הערות (למ. ז.) נקט פשוט איפכא דמליקתו זו שחיטתו ומשום הכי אין מטמאה טומאת נבילות, והאריך בענין זה בקה"י חולין (סי' י"א), וע"ע בזה באחייעור

11. שו"ת אחיעזר חלק ב - יורה דעה סימן ז

(ג) ... ובאמת מוכרח דחלוק איסור נבילה מטומאה דהא שעיר המשתלח למאן דס"ל מותר בהנאה כמבואר ביומא ס"ז מ"מ אסור באכילה דזהו לאו מחמת איסור קדש דהא מותר בהנאה ואסור מדין נבילה ומ"מ מהני דחייתו לצוק לחייבו משום אוא"ב = אותו ואת בנו = כמבואר ביומא ס"ד ועכצ"ל שאינו מטמא דאם מטמא ג"כ הוי כנחירה בעלמא וכן מוכח מעג"ע = מעגלה ערופה = דעריפתו מטהרתו מידי נבילה ומבואר בזבחים ע' משום דכפרה כתיב בה כקדשים ולכאורה צ"ל דהא גם בקדשים ממש במליקה איצטריך קרא שאינו מטמא בביה"ב ואי לאו קרא הו"א דמטמא א"כ בעג"ע דליכא קרא מהיכ"ת שלא יטמא וצ"ל דבאמת גלי קרא במליקה דכל דנעשה לשם מצות קדשים מטהרת מטומאת ביה"ב וזהו דכפרה כתיב בה כקדשים היינו במליקה וה"ה שעיר המשתלח כיון דדחייתו לצוק זהו שחיטתו ונעשה דרך הכשר מהני לטהרו מידי טומאתו ודמי למליקה ומדוקדק בזה לשון הרמב"ם בפ"ג מהל' אה"ט הל' י"ג המולק קדשים בפנים כו' הרי אלו טהורין כיוצא בו עג"ע שנערפה כהלכתה טהורה כפרה כתיב בה כקדשים וכן אם נשחטה כו' הצילה אותה שחיטתה מידי נבילה עכ"ל ...

(ד) ולמש"כ עיקר החילוק, דטומאה מאיסור משום דגלי קרא במליקה דכיון דנעשה דרך הכשר קרבן שמתרת את האיסור אינה מטמאה משום דטומאה במותם אמר רחמנא וכל שנעשה דרך מתיר אינו מטמא אבל לטהר מידי נבילה בעינן זביחה והכשר סימנים דוקא ושום הכשר אחר ליכא להתיר באכילה ורק מגזיה"כ דלכל חטאתם ילפינן בזבחים מ"ד דמליקת העוף נאכל לכהנים ולא משום דמליקה הוי כשחיטה ...

• אולם עיין במנחת חינוך נב:טז

דאינה מקודשת, וכן ראיתי במטה אפרים בחדושי [בן] אחיו דף ט' ע"א [פ"ה מאישות ה"ה], ותמה אני שלא ראה דברי הרב ברכת הובח שכבר קדמו בזה, ובאמת יש לפרש דעל גזל הגר דוקא קתני, וכן פירש רש"י בובחים [מד, ב]. אמנם לע"ד הקלושה אין זה תימא כל

✓ שלך היא ולבניך אפילו לקדש בו את האשה. וכתב רש"י כדאמר בקדושין [גב, ב] המקדש בחלקו בקדושי קדשים מקודשת. בברכת הובח תמה דהא בקדושין תגן דאינה מקודשת, וכן מסקנת הגמרא דשם דנמנו וגמרו

13. עיין באמצע שטמ"ק אות ה

דמסביר החילוק: דבשאר קדשים יש בזיון ולכן רק לכהן דין אכילה, משא"כ בגזל הגר, ע"ש

14. רש"י זבחים דף מד/ב

לך הוא ולבניך - שיהו כנכסים של חולין שאין בו שום קדושה דממון בעלים הוא ואגול לחודיה קאי האי לך הוא והאי דכתיב בתריה בקדש הקדשים תאכלנו אשאר קאי דהוה מידי דאכילה:

15. קרן אורה על מסכת מנחות דף עג/ב

מרא אי בעית אימא קרא ואב"א סברא אב"א סברא עכו"ם לבו לשמים כו'. לכאורה איכא נפק"מ בהני תרי טעמי דלמאן דאמר סברא לא אמר רב הונא אלא אם נדר סתם שלמים אמרינן שכוונתו היתה לשמים ולא שיאכלנו הכהן אבל אם בשעת נדרו אמר בפירוש על מנת שיאכל הכהן הבשר הוי שלמים ולמ"ד קרא גזירת הכתוב הוא בקרבן עכו"ם יהי כליל ולא יאכל אפילו אמר על מנת שיאכל הכהן לא מהני ולפ"ז רב חמא דפריך מברייטא דעכו"ם שהתנדב כו' לא פריך אלא לטעמא דקרא אבל לפי הסברא מצנין לאוקמי דאמר העכו"ם בפירוש דכוונתו שיאכל כהן או ישראל וכן תיובתא דרב שיזבי ממתניתין מנחת עכו"ם גם כן לא פריך אלא לטעמא דקרא להאי טעמא מוכרח לומר דר"ה ס"ל כר"ע דאין מקריבין אלא עולות

• עיין ביד דוד

• ספר איזהו מקומן

אמר ר"ה שלמי העובדי כוכבים עולות:
מתי חלה קדושת העולה?
במקור ברוך (מ"א סי' י"א, ד"ה והנראה) הן האם מיד כשהקדיש הנוכרי חלה על הקרבן קדושת עולה, או שחלה קדושת שלמים ורק ההקרבה היא בתורת עולה.
ובהערה י"א לכנסת הראשונים יצא לחדש יותר, דאף בשעת העבודות הקרבן אכתי הוה חפצא דשלמים, ורק לענן אכילה נידון כעולה דהוי כליל ואינו נאכל, עי"ש שהרחיב בזה.

16. ספר איזהו מקומן

איבע"א קרא ואיבע"א סברא:

האם מועיל כשמפרש דרצונו להביא שלמים?
כתבו האחרונים (קר"א, עול"ש, זנח מודה, נמיכות הקדש) דיש נפק"מ בין הטעמים מקרא או מסברא, כשמפרש שרצונו להביא שלמים, דלטעם דסברא הוא הוי שלמים, ולטעם דגזיה"כ לעולם הוי עולות, וכל הפירוכות דלקמן הן רק למ"ד איבע"א קרא דלמ"ד סברא אפשר לתרץ דמיירי במפרש, וכן הא דמסקינן דהא דשלמי עכו"ם עולות אתיא כר"ע הוי רק לטעם דאיבע"א קרא דהא ר"ע ס"ל דלעולם הן עולות.

ולפי"ז תמה הקר"א על הרמב"ם (מעשה"ק ג.
ג.) שפסק כר"ע ואפילו הכי כתב הטעם משום דליבו לשמים, ותירץ דאיצטריך טעם זה דיכול להקריבו עולה אע"ג דנדר שלמים, דס"ד דנדרו לאו כלום הוא ולא יקרב.

17. חידושי הגרי"ז מסכת מנחות דף עג עמוד ב

בגמ' אבע"א קרא אשר יקריבו לה' לעולה כל דמקריבי עולה ליהוי, וצ"ל דבהאי קרא גופיה כתוב דין זה דמשתנה משלמים שהקדושם לקרבן עולה ג"כ, דמלבד הדין דאין להם קרבן כי אם עולה, אלא דגם משתנה משלמים לעולה.

18. חידושי הגרי"ז מסכת מנחות דף עג עמוד ב

שם, בגמ' אמר רבא ה"ק ע"מ שיתכפר בהן ישראל ישראל אוכלן ע"מ שיתכפר בהן כהן כהן אוכלן, וצ"ע מאי חידוש יש בע"מ שיתכפר בו כהן יותר מישראל דאיצטריך לאשמועינן, וגם הרמב"ם בהל' מעה"ק (פ"ג הל"ג) נקט דין זה דנתנן לכהן כהן אוכלן, וצ"ע מאי קתני בזה.

19. ספר יד בנימין

שם בגמ', אי מהתם הו"א קרבן הוא ללא לייטי חבל נזירות חלה עליהו. עי' צמ"נ שחמה דא"כ לאשמעי' האי קרא לחודי' דאין נזירות חלה עליהו וממילא ידעי' דאין מביא עולת נזירות, וצ"קרבן אהרן" (זוין צמ"נ) כ' לייטז דאיצטריך למעוטי שאינו יכול להביא עולת נזירות אפי' נשחיל ישראל.

20. תלמוד בבלי מסכת זבחים דף קטז/א

דאיתמר ר"א ור' יוסי בר חנינא חד אמר קרבו [שלמים בני נח] וחד אמר לא קרבו מ"ט דמ"ד קרבו שלמים בני נח

21. קרו אורה על מסכת זבחים דף קטז/א

גמרא כמ"ד לא קרבו שלמים בני נח דאיתמר כו' ובמנחות דף עג, ב פליג תנאי ר"ע וריה"ג ר"ע אומר דעו"ג אין מקריבין במקדש אלא עולות וריה"ג אומר דכל נדרים ונדבות יכולי להקריב והכא לא מייטי הש"ס פלוגתא דהני תנאי אלא פלוגתא דאמוראי. ונראה דלאו חדא פלוגתא היא ותנאי דמנחות פליגי במקדש ור' עקיבא אומר דלא איתרבו להקריב במקדש אלא עולה לחוד אבל בבמה דידהו אפשר דמודה דשלמים נמי מקרבן. וריה"ג אמר דבמקדש איתרבו גם לשלמים אבל בבמה אפשר דס"ל איפכא דלא קרבו אלא עולות. ... ועוד נראה דפלוגתייהו הכא לא הוי אלא קודם מתן תורה ופלוגתא דר"ע וריה"ג הוא לאחר מ"ת דאיתרבו מאיש איש שנודרין נדרים ונדבות כישאל ולריה"ג דיכולין להקריב שלמים במקדש ה"ה דיכולין להקריב שלמים בבמה דלא נצטוו על שחוטי חוץ כדאמרי' לקמן והרמב"ם ז"ל כתב דבין במקדש ובין בבמה לא מקריבי אלא עולות כמבואר בדבריו ז"ל בפ"ג מה' מעשה הקרבנות (הלכה ב) ובפ' י"ט שם (הלכה טז):

22. שפת אמת על זבחים דף קטז/א

שם מ"ט דמ"ד לא הקריבו שלמים דכ' עורי צפון כו'. משמע דס"ל לגמ' דלמ"ד הקריבו שלמים גם בביהמ"ק מקבלין מהן שלמים דהא בבמה ליכא צפון כלל. [ועי' במנחות (ד' ע"ג) דאר"ה שלמי עכו"ם עולות הם ופליגי בהא ריה"ג ורע"ק ע"ש]:

23. דף על הדף מנחות דף עג עמוד ב

ובספר זהב מרדכי (פר' נח) כתב ליישב בזה, די"ל דבאמת אין לבני נח שתי תורות הקרבה, במקדש ובבמה, והריבוי דאיש איש, דעכו"ם נודרים ונודבים, הוא רק שמקבלים מהם קרבנות ומקריבים אותם במקדש, אבל ההקרבה היא בתורת הקרבה של במה, וכדמצינו בתוס' בע"ז ל"ד ע"א ד"ה במה, דהא דשימש משה בז' ימי המילואים בחלוק לבן ולא בבגדי כהונה, הוא משום שבימי המילואים היה למשכן דין במה, ואין בגדי כהונה בבמה, וא"כ למאי דאיתרבו בהקרבה במקדש, איתרבו נמי בבמה.

והביאור בזה לפמש"כ המשך חכמה בריש פ' ויקרא להכריע במחלוקת הרמב"ם והרמב"ן בטעם הקרבנות, דבבמה י"ל כהרמב"ם דהקרבות הם כדי להרחיק לב האדם מע"ז, וכדתנן בזבחים (ק"ג ע"א) דאין רית נוחות בבמה, אבל קרבנות בית המקדש, ודאי הם לקרב העולמות ולחבר דודים וכמש"כ הרמב"ן, ולפי"ז נמצא דקרבות עכו"ם שהקרבתם היא רק בתורת הרחקה מע"ז, אינם יכולים כלל להיקרב בתורת קרבנות בית המקדש, וע"כ שהם קרבים רק בתורת הקרבת במה.

ולפי"ז מבוארים היטב דברי הר"ש משאנץ שכתב דקרבות עכו"ם אין הקרבן מרצה על הבעלים כלל, ונתרבו רק לענין שיכולים להביא קרבן עכ"ד. והביאור בזה הוא כהנ"ל, דכיון שהקרבתם היא רק בתורת הרחקה מע"ז גרידא, אין בזה דין ריצוי ודו"ק.

בשביל שהם שלוחי דהקב"ה, אמנם אם לא נאמר תידין התוספות נמי ל"ק, דהא בלא"ה קשה דהא קיימ"ל כל היכא דאיהו לא מצי עביד שליח גמי לא מצי משי, וא"כ איך יכולין הכהנים להיות שלוחי דידן, ועיין בס"פ הגזול קמא [ב"ק דף קי, א.]. וצ"ל דנה הכלל לא הוי אלא שהוא אין יכול לעשות שליח, כיון דאיהו לא מצי עביד אין בכוחו לעשות שליח והשליחות בטל, אבל הקב"ה יכול לעשות שליח בשביל ישראל, וא"כ גם בנכרים לא קשה דהקב"ה עשאם שלוחים בין בשביל הנכרים בין בשביל ישראל, ועיין צאן קדשים, וברכי יוסף א"ח סימן תר"ם.⁶

איש איש לרבות את הנכרים שנודרים נדרים ונדבות כישראל. ומקשים א"כ מאי מבעיא ליה בנדרים לה, ב אי כהנים שלוחי דרחמנא או שלוחי דידן, תפשוט מהכא דאי שלוחי דידן הא אין שליחות לעכרים, ועיין בצאן קדשים ובפנים מאירות ח"ב סימן קי"ח, ולפי מ"ש התוספות⁴ דשלוחי דהקב"ה ודאי נינהו ולא מבעיא אלא אם ג"כ שלוחי דידן א"כ ל"ק, דיכולין להקריב

25. דף על הדף מנחות דף עג עמוד ב

בגמ': איש איש לרבות העכו"ם שנודרים נדרים ונדבות כישראל. הגאון ר' יצחק אלחנן מקאוונא ז"ל בשו"ת באר יצחק (סי' א') הביא קושית הפנים מאירות בהא דאמר' איש איש לרבות העכו"ם שנודרים נדרים ונדבות כישראל, והלא אין שליחות לנכרי, ואמאי לא פשיט הגמ' מכאן דכהני שליחא דרחמנא נינהו, ותירץ דהאי דבעי שליחות בשחיטת קדשים היינו דוקא בישראל, שיש להבעלים זכות בגוף הקרבן, בשלמים זכות אכילת בשר לבעלים ובעולות וחטאות יש לבעלים זכות שמכפרת על עשה ולא תעשה, ולכן שייך שפיר על הבעלים חיוב למנות שליח על השחיטה, משום דעדיין יש להבעלים חלק בהקרבתו, משא"כ בנכרי דלאחר הקדשו לא נשאר לעצמו שום זכות כלל בהקרבתו, דהא שלמי נכרי עולות הם, ומכפרת עליהם לא שייך כמבואר בהגהות אשר"י פ"ק דב"ק דלכן אין מקבלין צדקה מהם, ונדרים ונדבות מקבלים מהם משום שאין באין לכפרה, א"כ אין להם שום זכות בהקרבתו דנימא דיעשו שליחות על השחיטה דהוי כליתא בעלים על הקרבן עכת"ד.

26. שפת אמת על מנחות דף עג/ב

שם בגמ' שנודרין נדרים ונדבות כישראל. צ"ע אי באמת גם נדר שייך בהו דאם אמר הרי עלי מחויב לקיים נדרו. וכן משמע קצת מהא דממעט אה"כ נזירות משמע דנדר שייך בהו. ובוזה ה"ל מיושב קושי' התוס' דלמה לי איש איש תיפוק לי' מדכתיב גבי בע"מ ומיד בן נכר לא תקריבו מכל אלה כו'. ולהנ"ל י"ל דמרבא האי קרא לומר דשייך בהם נדרים. מיהו קשה דמנ"ל הא באמת דהאי קרא בהקרבת קרבן הוא דכתיב אבל שיהי' עליו חיוב בל יחל או מצוה דכל היוצא מפיו יעשה מאיזה טעם נימא הכי. לכן קרוב יותר לומר דלישנא בעלמא נקט הש"ס נדרים ונדבות לומר דבין הביאן בנדר או בנדבה מקבלין מהם אבל לא שיהי' עליו דין נדר. ולקמן בנזירות ממעט דאפי' רוצה לנהוג נזירות אין בזה כלום. ואין מקבלין ממנו קרבנות דנזירות: [הגהה - עי' בירושלמי (פ"ט דנזיר) דאין עכו"ם בכל יחל ופליגי בהא אמוראי שם. ובתוס' בע"ז (ה') משמע דמחויב לקיים נדרו והגרע"ק תמה עליהם מסברא. וכבר האריך בזה המל"מ (פ"י מה' מלכים) ע"ש. ע"כ הגהה]:

27. ספר איזהו מקומן

אזרח מביא נסכים ואין העכו"ם מביא נסכים:
 בדין העכו"ם בהבאת נסכים:
 א. רש"י כאן ובזבחים מה. פירש דאין העכו"ם מביא נסכים בלי קרבן אבל עם הקרבן מביא, אבל רש"י בתמורה ג. וכן כתוס' כאן (ד"ה אי) ובשטמ"ק כאן (ו') הביאו ב' פירושים בזה האם עם הקרבן יכול העכו"ם להביא נסכים משלו או דלעולם הן משל ציבור.

28. רשב"א על מנחות דף עג/ב

עולות נינהו. פי' כליל. פי' לבו לשמים שאינו יודע בטיב קרבן וכי נדר בלבו לשמים היילכך כליל הן לגבוה. ל"ה:

29. רמב"ם יד החזקה - הלכות מעשה הקרבנות פרק ג

(ג) נכרי שהביא שלמים מקריבין אותן עולות שהעכו"ם לבו לשמים נדר שלמים ונתנם לישראל על מנת שיתכפר בהן לישראל אוכלין אותן הישראלים כשלמי ישראל וכן אם נתנן לכהן כהן אוכלין:

30. ספר קרית ספר - הלכות מעשה הקרבנות - פרק ג

ואם הביא שלמים מקריבין אותן עולות סברא וקרא סברא דעכו"ם לבו לשמים כונתו היא שיהו קרבנותיו כולו לשמים ולא שיאכלו וקרא דכתיב אשר יקריבו לה' לעולה כל דמקריבי עליה עולה נהוי שיהא דין עולה שאינה נאכלת ולא דין שלמים נדר שלמים ונתנן לישראל או לכהן על מנת שיתכפר בהם כגון שהיה ישראל מחויב שלמים אוכלין אותן כשלמים דהא הוו שלמי ישראל:

31. ספר אז ישיר - מתן תורה [ע' תכ"ו]

ובספר יד בנימין (זבחים קט"ז - ד"ה 'אמר מר והכל קרבו עולות') הביא מהטורי אבן שהקשה כן, וז"ל היד בנימין:

הנה לשיטת רש"י ז"ל (שהזכרנו לעיל קט"ו ע"ב בגמ') דהאי קרא של וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עולות ויזבחו זבחי שלמים היה קודם מתן תורה והיינו ביום החמישי בסיון א"כ הא ע"כ קרבו בני נח שלמים דהא קודם מתן תורה כולו בני נח ומצינו באמת בירושלמי מגילה פ"א הלי"א דמוקשי מהאי קרא על מ"ד דלא קרבו בני נח שלמים ומשני מאי שלמים עולות שלמים כלומר בלא הפשט וניתוח אבל עכ"פ קשה לי טובא על סוגיית הגמ' דידן דלא מקשי כלל מהאי קרא למ"ד לא קרבו שלמים בני נח ועוד דכי קאמור בסמוך מ"ט דמ"ד קרבו שלמים אמאי לא קאמור בפשיטות מהאי קרא דויזבחו שלמים לשיטת רש"י שהיה קודם מתן תורה. ואולם מוצאתי לה"טורי אבן" חגיגה דף ו' שכתב דמהאי קרא לא תיקשי למ"ד לא קרבו שלמים בני נח די"ל דנהי דהיה קודם מתן תורה מ"מ ע"י הקרבנות הללו נכנסו לברית ויצאו מכלל בני נח ונכנסו לקדושת ישראל וזה נ"ל גם בכונת רש"י כאן במה שכתב "ומשעת מתן תורה שנבחרו ישראל קרבו שלמים" דאין הכוונה משעת מתן תורה ממש אלא כלומר משעה שנתקרבו להר דהיינו ביום החמישי בסיון שקרבו העולות.

ויסוד הדבר, שאין להביא ראיה שכן נח יכול להקריב שלמים ממה שהקריבו ישראל בהר סיני בה' סיון קרבן שלמים, מפני שעל ידי שישראל הקריבו קרבנות אלו יצאו מכלל בני נח. על ידי קרבנות אלו נכנסו ישראל לברית וע"כ נכנסו לקדושת ישראל ושוב אין ראיה שכן נח יכול להקריב שלמים.

ומזה נראה שקרבן שלמים מסמל את ההבדל בין ישראל לנכרי, עד כדי שע"י הקרבת קרבן שלמים פקע מבני ישראל שם בן נח ונכנסו בקדושת ישראל. עם זאת יש לברר את טעם הדבר מדוע האפשרות להקריב קרבן שלמים שמורה לישראל, ומדוע עצם ההקרבה מסמלת את קדושת ישראל עד שע"י הקרבת קרבן שלמים נכנסו בני ישראל לקדושת ישראל.